

Judaismus

Důležité výrazy k judaismu

- podle biblického vyprávění 12 kmenů izraelského lidu, kmen Juda (s částí kmene Lévi) přežil babylonské zajetí a reprezentuje Izrael; *judaismus* od kmene Judovců, české slovo Žid z francouzské výslovnosti jména Jude
- příslušník judaismu: *Žid* (na rozdíl od jiných náboženství, např. křesťan, muslim) psáno s velkým začátečním písmenem, podle jejich pojetí jde zároveň o národ

Důležité výrazy k judaismu

- Židé jako národ ve zvláštním náboženském smyslu, židovské etnikum, židovský politický národ, příslušnost k jiným národům, osobní sebeurčení, často obojí
- „judaista“ – spíše odborník na judaismus, obor judaistika
- Izrael jako biblický a historický Boží lid a novodobý stát Izrael

Hlavní etapy židovských dějin

- počátky nedoložené historicky: po stvoření světa a lidstva a jeho pádu postavy praotce Abraháma a jeho potomků Izáka a Jákoba, zvaného Izrael, jeho dvanáct synů jsou praotci kmenů, podle nich se kmeny jmenují
- historické zmínky o egyptském otroctví a odchodu, Bible to spojuje s Mojžíšem, on byl prostředníkem smlouvy

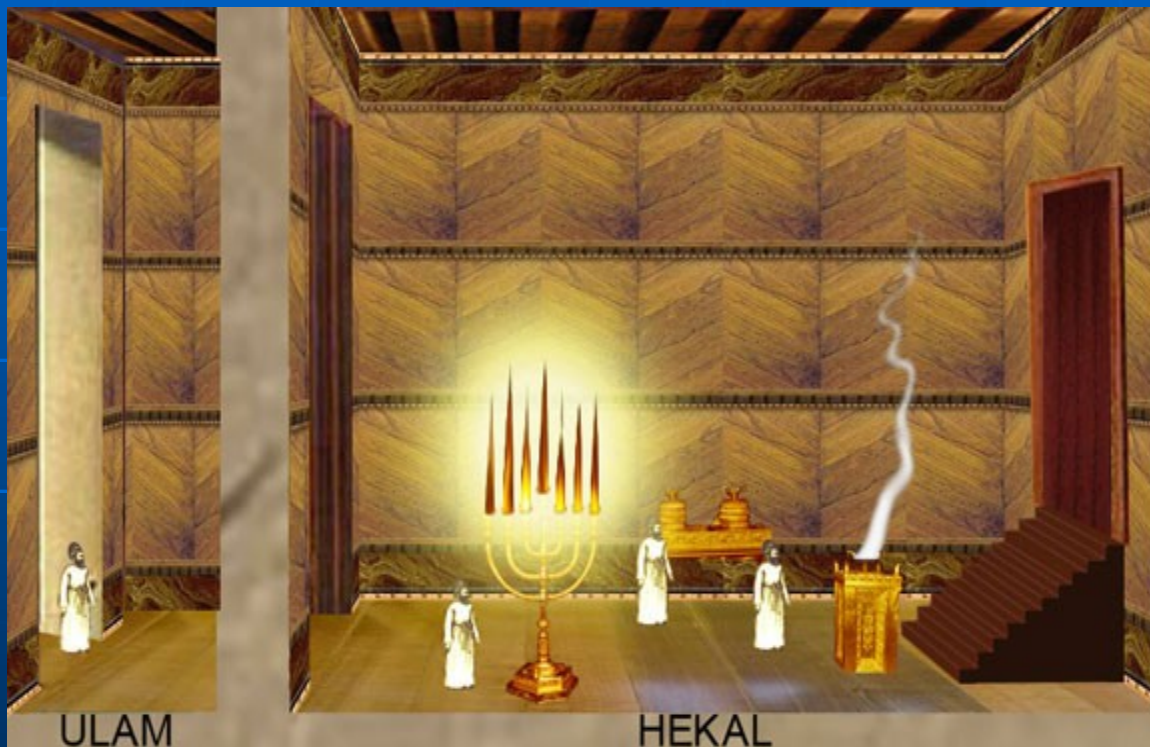
Hlavní etapy židovských dějin

- kmeny žily samostatným životem a příležitostně spojovaly síly k akci
- období jednotného království, sjednocení kultu a jeho centralizace do Jeruzaléma, kolem Chrámu
- dvě království, babylonské zajetí a návrat z něj, obnova zničeného chrámu, postupná tvorba biblického kánonu

Jeruzalémský chrám

Svatyně Jeruzalémského chrámu

Holy of Holies
Beit HaMikdash

Hlavní etapy židovských dějin

- vznik křesťanství a konfrontace s ním
- tzv. židovská válka, zničení Jeruzaléma a chrámu, Bar Kochbovo povstání
- přijetí biblického kánonu (alexandrijského a palestinského)
- exil, diaspora

Hlavní etapy židovských dějin

- vznik Talmudu a midrašů
- větve diasporních Židů podle jazyka a kultury *Aškenazim, Sefardim, Mizrahim*
- soužití s muslimy obvykle příznivější
- zlepšení situace od osvícenství

Mapa šíření diasporních směrů

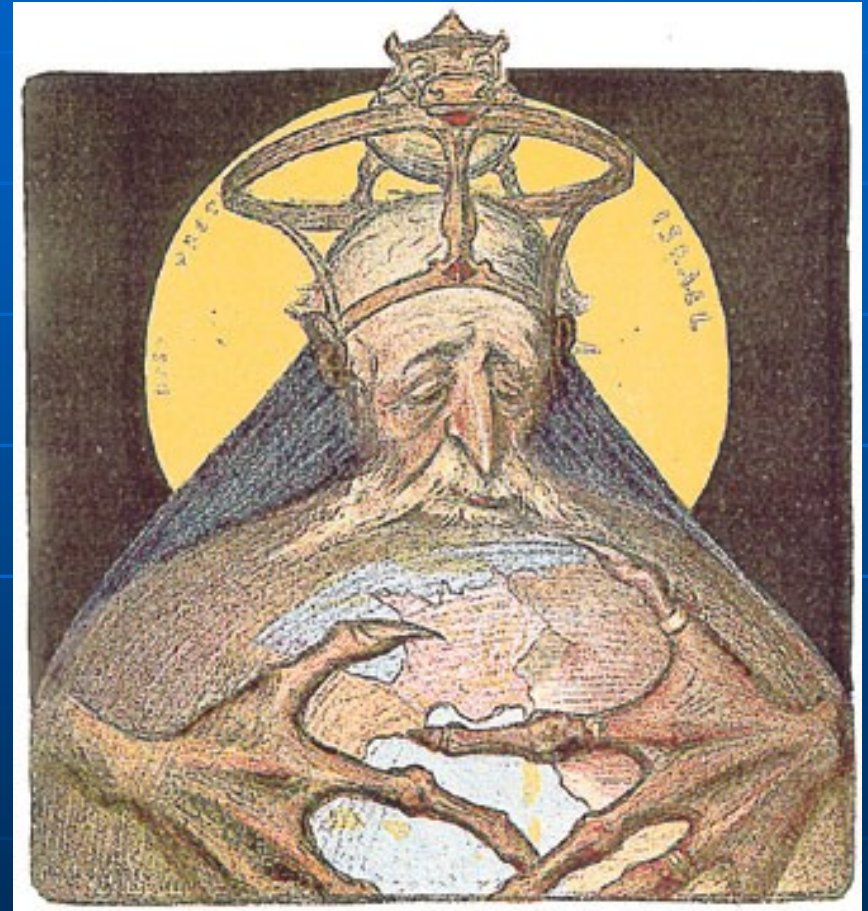

Nejvyšší rabíni Aškenázů a Sefardů

Antijudaismus a židovská reakce

- křesťané: obvinění z „bohovraždy“, odebrání Božího vyvolení
- omezování nepokřtěných Židů v křesťanském světě
- sekulární podobou antijudaismu rasový antisemitismus,
- asimilanti a sionisté

Nacistická genocida Židů

- vrchol antisemitismu: genocida Židů nacistickým režimem (holokaust, šoa)
- zahynulo kolem 6 milionů Židů

Stát Izrael

- vznik státu Izrael r. 1948, znemožnění vzniku státu Palestina, statut Palestinců v Izraeli
- Různé názory Židů na stát Izrael

Kanonické texty judaismu

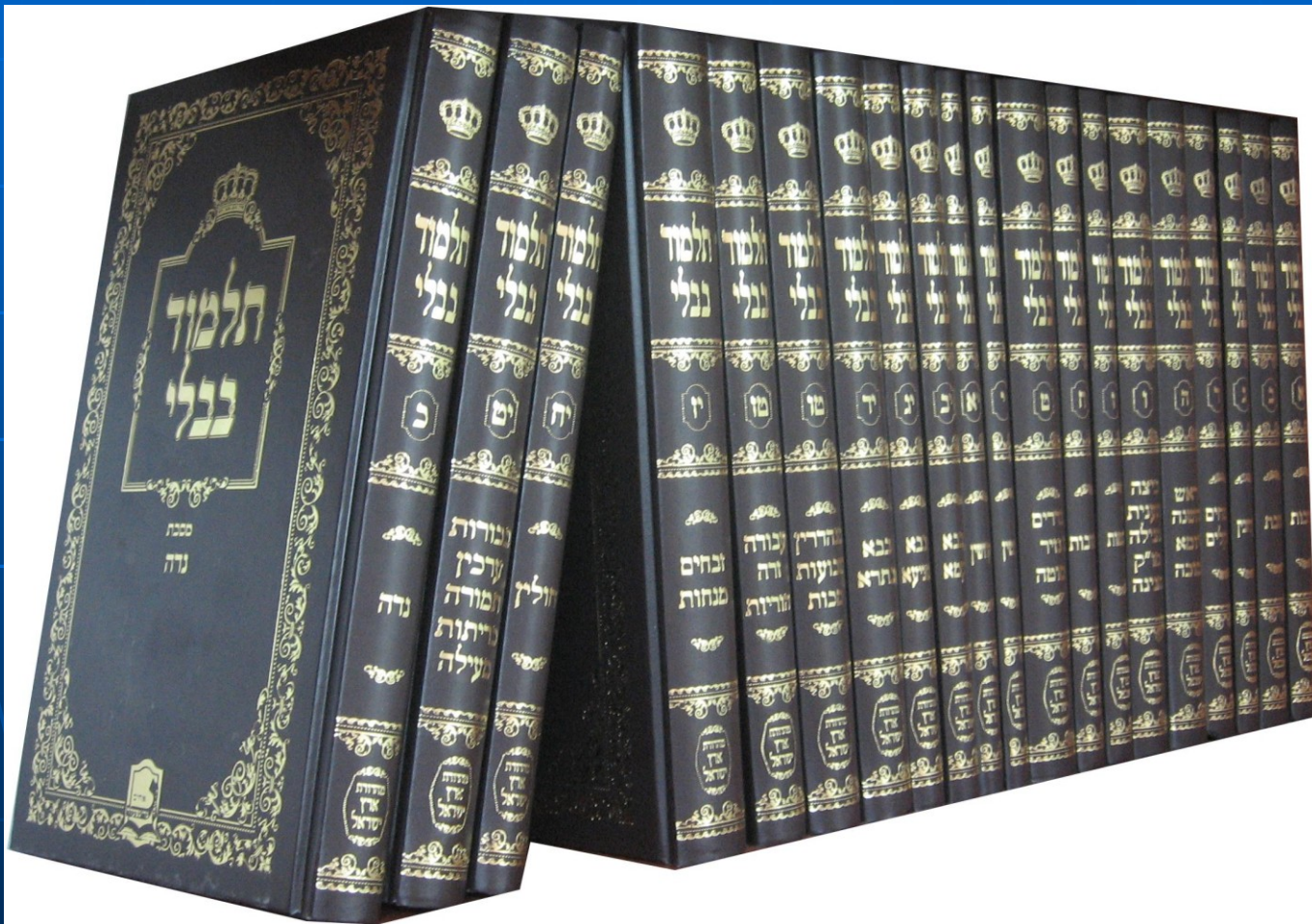
- židovská Bible – Tóra, Proroci, Spisy (v hebrejštině)
- Talmud – Mišna a Gemara, haggada a halácha
- midraše a další rabínská literatura

Ukázka biblického textu v hebrejštině

הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לְשֹׁמְרֵי
מִנְשִׁיקוֹת פִּיהוּ כִּי-
מִיּוֹן לְרֵיחַ שִׁמְנִיד
נֹרֵק שֶׁמֶךְ עַל-כֵּן עַ

Talmud

Stránka Talmudu

Ayn Mishpat/ Ner Mitzvah	Page	Tractate	Chapter Number	Chapter Name	Masoret HaShas
"The wellspring of Justice". (Gen 14:7)		"Tosaphot" These are additional comments to the Talmud. They were added by European rabbis. *	"Rashi" This is the commentary of Rabbi Shlomo b. Yitzhak (R'sh"y). 1140 - 1150CE. Rashi's comments		"Tradition of the Six Orders of the Talmud"
1546-1551, Venice, Italy. R. Boraz Mevorah		The additional comments were written during the 12 th and 13 th centuries, mostly in France and Germany.	This center block of the page is where the main text of the Talmud is always placed. The Talmud is comprised of the Mishna and the Gemara, commentary on the Mishna	were designed to "elucidate" the text to explain the text in the clearest language. To understand Rashi, one must ask, "what was the question that bothered Rashi?" Rashi's commentary to the talmud is mostly in Aramaic, and printed in a style called "Rashi script"	1546-1551, Venice, Italy R. Boraz Mevorah
Cross-reference to the main "codes" of law: Mishne Torah, (Rambam), Arba Turim (Jacob ben Asher: 1270-1343) and Shulhan Aruch (Joseph Caro: 1488-1575)		The purpose of the Tosephot is usually to resolve some apparent contradiction in the Talmud, or between the Talmud and later rabbinic rulings.	MISHNA. The text begins with a "MISHNA," a specific law (or group of laws) from a larger compilation of laws known as "THE MISHNA." The rabbis of the Mishnaic period are called "Tanna-im." THE MISHNA was compiled by Rabbi Judah ben Simon ("Judah the Prince") before 217 CE. The language is Hebrew and covers 200 years of rabbinic rulings, divided into 6 "orders" (main themes). (a) GEMARA Following the MISHNA, the text continues with a more lengthy discussion of the law. The word is Aramaic, and comes from the root "to study." (The Hebrew words, MISHNA and TALMUD, come from the verbs, "to repeat" and "to study"). The GEMARA was composed in Babylonia and completed @ 450CE (?). The rabbis of the period of the Gemara are called "Amora-im." Because rabbis were only ordained in Jerusalem, the rabbis recorded in the Babylonian Talmud are referred to as "Rav." The title for There is GEMARA for about 1/2 of THE MISHNA.		Cross reference to other places in the Talmud -----0----- Glosses (Hebr. Hoga'hot): comments and emendations: The "Vilna Gaon": Gaon Rabbi Eliyahu (GeR"i) born 1720; R. Joel Serkes. "Hilach" (Bayit Hadashi to Asher's Tur; b. 1561; Rabbi Isaac Berlin; b. 1725; Rabbi Akiva Eger; b. 1761; "Gilyon HaShas" ("In the margins of the Talmud")
"Lamp of Commandment" (Pr. 6:23)		All codified laws in order of appearance in the chapter of Talmud			
-----0-----					
Rabbenu Hananel and other commentaries (@990 - 1600)		*e.g., "Rabbenu Tam" (Rashi's grandson). Rabbi Jacob b. Meir...	Because of the length of the text to		
		the Gemara (which can often run into several pages), not every side of every folio page contains a Mishna. The Talmud, although it is now in written form, is the foundation for what is still known as the "Oral Law."			
					Rashi commentary wraps around the Gemara at the bottom of the page like this, because his commentaries can even be longer than the running text of the Mishna and Gemara.

Organizace židovské obce

- obec je samosprávná, vede ji výbor v čele s předsedou; služby v obci:
rabín – učitel, soudce
- ***kantor***, chazan, šeljach cibbur
- ***gabaj*** – správce synagogy, vyvolává členy obce k Tóře.
- ***ba'al ha-kri'a*** - zvlášt' školený čtenář Tóry

Čtení z Tóry při bohoslužbě

Organizace židovské obce

- Dnešní role ***kohenů***, kněží: žehnají, čtou první z Tóry
- obce sdruženy podle větví judaismu a podle regionu
- rabinát jako učení, souzení je jediný centralizován v rámci hlavních směrů judaismu

Židovská bohoslužba

- minjan (deset osob)
- čtení z Tóry a jiných biblických textů
- modlitby podle Siduru

Židovská bohoslužba

Židovská bohoslužba

- funkce při bohoslužbě nemusí být pevně dané
- chazan (kantor) – vede bohoslužbu, mohou se střídát
- role rabína, předsedy a kohenů

Židovská bohoslužba

troubení na šófar na svátek Nového roku

Židovská bohoslužba

žehnající gesto kohena

Židovská bohoslužba

židovské rituální předměty

Židovská bohoslužba

kalendář

- den odpočínutí a hlavní bohoslužby – **šabat**, sobota, sedmý den týdne podle Bible, bohoslužba začíná v předvečer
- lunární kalendář (měsíce dopovídají fázím měsíce – od novu do novu), kratší rok se vyrovnává přestupným rokem

Židovská bohoslužba

významné svátky

- **Roš ha-šana** – Nový rok, na podzim
- **Jom kippur** – den postu a pokání deset dní po Roš ha-šana
- **Sukot** – svátek stanů, připomenutí putování pouští Sion; svátek sklizně, o dalších pět dní později

Židovská bohoslužba

významné svátky

- ***Simchat Tóra*** – radost z Tóry, osmý den po sedmidenním svátku Sukot, konec ročního cyklu čtení z Tóry, začátek nového
- ***Pesach*** – velikonoce, vysvobození z Egypta, jarní slunovrat
- ***Chanuka*** – svátek světél, před zimním slunovratem

Synagogy

Synagogy

Synagogue

Synagogy

pamellitodnosti.cz
czech-heritage.com

Směry v současném judaismu

- **Ortodoxní** důsledně dodržují všechny předpisy (micvot):
 - *ultraortodoxní* (charedim) se odlišují i vzhledem
 - *moderní ortodoxie* dodržování micvot bez zbytečného odlišování od okolí

Směry v současném judaismu charedim

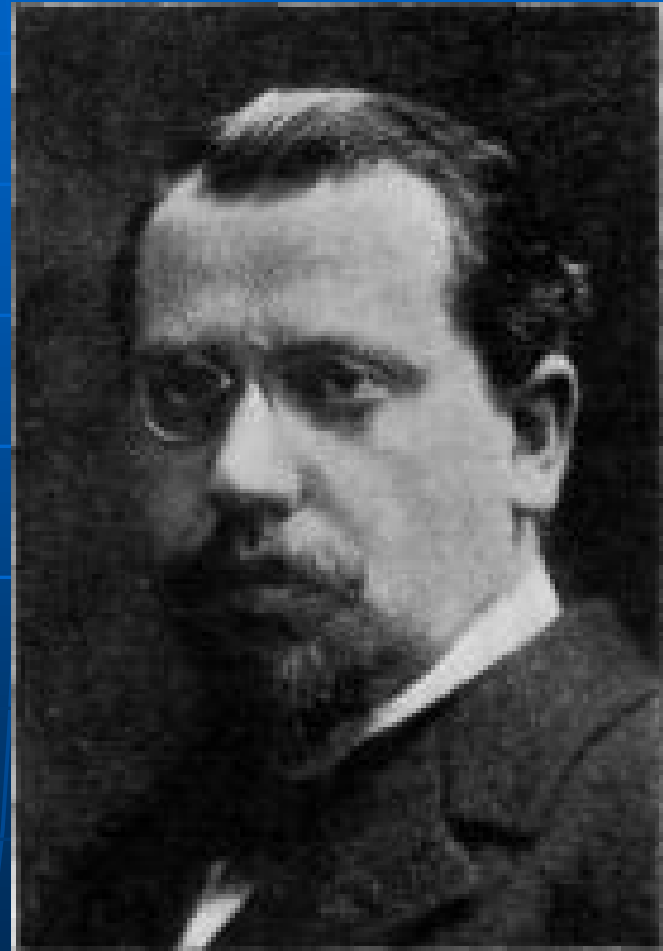
Směry v současném judaismu

- **Reformní:**
 - *konzervativní*
(dodržují možné maximum předpisů)
 - *liberální*
(*progresivní*),
spíše etika,
než micvot

Směry v současném judaismu III.

- **Rekonstrukcionisté,**
- založil Mordecai Kaplan (1881 – 1983)
- neteistická interpretace judaismu
- dobrovolné dodržování zvyků jako pěstování židovské kultury
- judaismus jako vyvíjející se civilizace

První rabínka v dějinách učí v reformní synagoze v USA

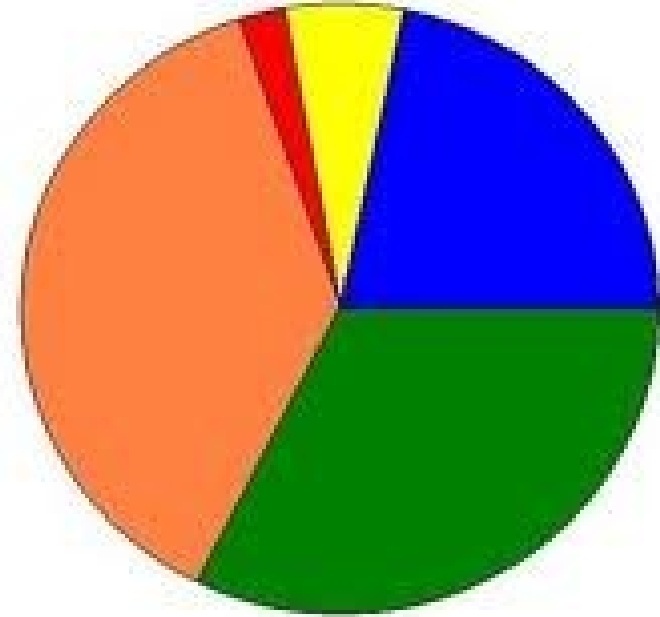
Židovská mystika

- mystická tradice diasporního judaismu – *kabala*
- základní literatura *Sefer Jecira* – Kniha utváření, *Sefer ha-Zohar* – Kniha záře
- *sefirotický strom* – symbolický diagram sestupu od Boha k tvorstvu a vzestupu člověka k Bohu
- *chasidské hnutí* – populární mystika

Přítomnost judaismu v současném světě

- k judaismu se hlásí 12 až 15 milionů lidí, z toho zhruba polovina žije v Izraeli, polovina v diaspoře
- silně zastoupen v USA
- ve střední Evropě pokles následkem nacistické genocidy a emigrace

US Jewish Denominations in 2001	
Orthodox: 22%	Reconstructionist: 2%
Conservative: 29%	Other Types: 5%
Reform: 36%	

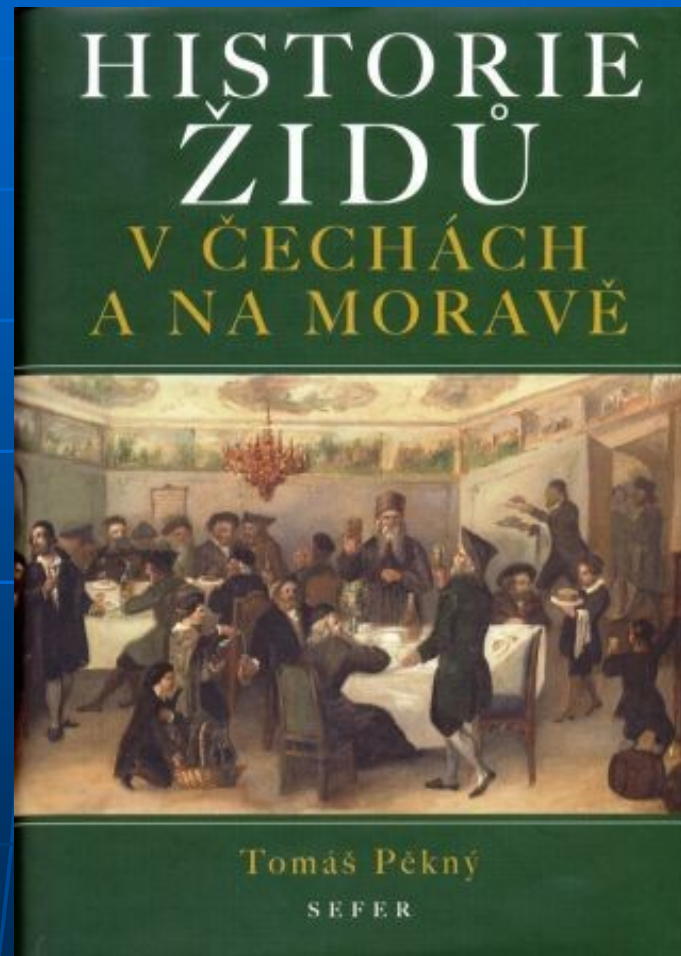
Současný český judaismus

- české obce sdruženy ve *Federaci židovských obcí*
- *Židovská liberální unie* občanské sdružení, liberální formálně členy FŽO
- FŽO registrovanou a akreditovanou náboženskou společností, školy

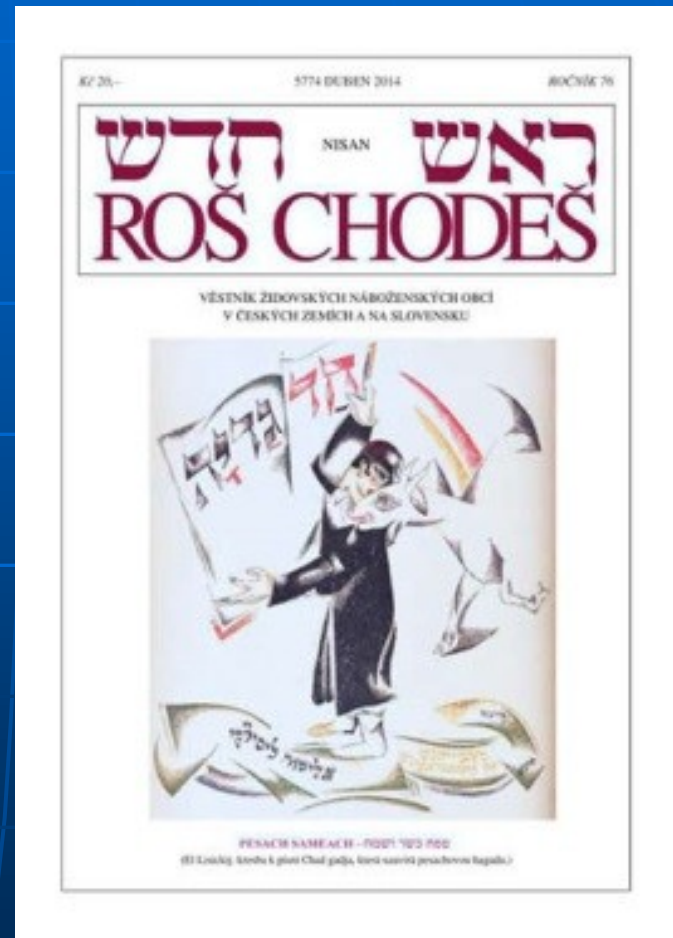
České židovské publikace I.

- Nakladatelství **Sefer**, četné knižní publikace: překlady Tanachu, Talmudu, historie, paměti, literatura faktu, poesie, próza

České židovské publikace II.

- **Roš chodeš**,
mesíčník, věstník
židovských
náboženských obcí
v českých zemích a
na Slovensku
- reprezentuje
ortodoxní
judaismus

České židovské publikace III.

- **Maskil**, měsíčník reprezentující liberální judaismus, vydává komunita Bejt Simcha

Ročník 12
Tišri 5773
Září/Ríjen 2012

המשכיל

maskil

1

Nová pražská rebecin:

Interview

S ELISE PETER-APELBAUM
(čtete na str. 4 – 5)

■ Z obsahu

Zidovský skauting v Československu	6
Semdero plodin země izraelské: fikovník	10
Israel na Prague Pride	12
Sofina volba po Česku	16
Bat micva v Heřmanově Městci	20

■ Krátce

Zvuk šofaru teruá slyšeli vězni terezínského ghetta, kteří v nelidských podmínkách hudbou, kresbami a divadlem bojovali o trochu lepší a důstojnější život. Po překonání takových těžkých ran se člověk stává mnohem silnějším. Nyní, kdy na svém těle a duši poznal, co je opravdové zlo, šoveďe se mu pevněji a účinněji postavít. Protivít se zlu, nenávisťi, zášti, krivkě a bezpráví je povinností každého slušného člověka bez rozdílu národnosti či vyznání.

Rabín Daniel Mayer

Nabíší se óvaha, že autoritářská náboženství, které se vyzívá v tisících příkazů a zákazů, má pro sexuální ménšiny jen odsudky a má tendenci požadovat přísnou politiku států vůči minoritám. O slovo se však hlásí napříč vyznáními náboženství humanistické, biofilní (podle Ericha Fromma), které spíš podporuje, povzbuzuje a rozvíjí život.

Ivan O. Štampach

Hechaluc také organizoval pomoc starým lidem pod názvem Jad Tomcheit (Pomocná ruka). My tři holky z naší skupiny jsme měly na starost starou paní Böhmovou, vdovu po spisovatelce. Měla své místočko v koutku na podlaže v pokoji plném starých lidí. Chodily jsme k ní, umyly jsme jí ten kousek podlahy, vypraly jsme jí prádlo, někdy jsme přinesly kousek zeleniny, kterou jsme ukradly na zahradě či na poli, kde jsme pracovaly.

Maud Michal Beerová

Foto: maskil.org.il, Elise Peter-Apelbaum